

De

NUMMER 19 /// JAARGANG 89 /// 13 JUNI 2014

Reformatie

INSPIREREND KERK ZIJN

Zondagsrust

*‘Geen pilaar om
achter te schuilen’*

Over de overtuiging
die niet meer overtuigt

**Preken houden,
naar preken luisteren**

Kwetsbaarheid van predikant en hoorder

COLOFON

De Reformatie verschijnt om de andere week en is een uitgave van Stichting De Reformatie.

Bestuur drs. Bernard Bos (voorzitter),
Herman Rozemuller (penningmeester)

Kernredactie drs. Bas Luiten (hoofdredacteur),
drs. Heleen Sytsma - van Loo (eindredacteur),
drs. Bram Beute, drs. Janneke Burger- Niemeijer,
drs. Matthijs Haak, drs. Peter Hommes,
drs. Erik Koning.

Brede redactie kernredactie plus dr. Ad de Bruijne,
dr. Rob van Houwelingen, dr. Hans Schaeffer,
Jan Westert

Alle stukken voor de redactie bij voorkeur per
e-mail: redactie@dereformatie.nl.
Eventueel per post naar Redactie De Reformatie,
Fontanalaan 3, 5624 KN Eindhoven. Alles wat
met (abonnementen)administratie te maken
heeft naar info@dereformatie.nl of per post naar
De Reformatie, Postbus 89, 7730 AB Ommen.

Opmaak IDD concept.communicatie.creatie |
www.idd.nu

Druk Kon. BDU Grafisch bedrijf

Administratie

De Reformatie, postbus 89, 7730 AB Ommen
info@dereformatie.nl /// tel. 0529 - 43 88 90

Advertenties

Nico Postuma, tel. 0341 - 84 21 47,
tel. 06 - 139 959 05 /// adverteren@dereformatie.nl
Contracttarief op aanvraag

Abonnementen

€ 52,50 per jaar /// studenten € 19,50 ///
buitenland € 130,-

Het abonnementsjaar loopt van 1 januari t/m
31 december

De Reformatie is op Daisy cd-rom verkrijgbaar
bij de Chr. Blindenbibliotheek voor blinden en
slechtzienden. Tel. 0341 - 56 54 99.

Zonder schriftelijke toestemming van de uitgever is het
niet toegestaan artikelen uit dit blad over te nemen.

Coverfoto: Sander van der Wel, Flickr

www.dereformatie.nl

Volg ons op Twitter
via #DeReformatie

www.facebook.com/dereformatie

PREEKPUNTEN.NL

TEKST: BAS LUITEN, HOOFDREDACTEUR ///

Het was een grap, maar werd door sommigen serieus opgepakt. Op 1 april schreef het Nederlands Dagblad over een website waar kerkbezoekers anoniem hun dominee zouden kunnen beoordelen. 'Dat kan er ook nog wel bij,' verzuchtte een kennelijk veel geplaagde voorganger. Maar gelukkig was het niet waar, het bleek al gauw een grap. 'Hoezo een grap?' reageerde iemand. Dit is juist een goed idee: 'Dominees worden veel te weinig afgerekend op hun zondagse werk.' Voldoende aanleiding dus om dit nummer te wijden aan kwetsbaarheid tijdens de preek. De preker is kwetsbaar, maar de hoorder ook. Wat betekent dit en hoe gaan we er goed mee om?

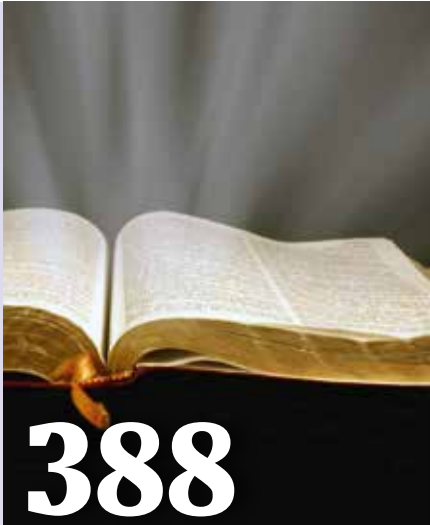
Dit alles speelt zich af in een groter kader. Komen wij op zondag samen als gemeente, of wordt het meer de predikant die publiek trekt? In het samenkomen van de gemeente ligt haar kracht. Net als in een gezin. Als er iets te vieren valt, wil je dat met elkaar doen. Als er iets ergs is gebeurd, wil je je vasthouden aan God en aan elkaar. Soms schieten woorden tekort, maar je bent er. Dat voelt veilig en geborgen.

Maar de predikant die publiek trekt, dat is een heel ander verhaal. De voorganger ervaart dan een grote druk om aantrekkelijk te zijn. Want mensen kunnen overal heen, keus genoeg. Met als gevolg dat kerken worden gevuld met wisselend publiek. Allemaal bezoekers voor die ene dominee. Het laat zich raden hoe kwetsbaar dat is. Want publiek bindt zich niet. Publiek draagt geen verantwoordelijkheid voor het geheel.

Dus moeten we verder kijken dan de preker en hoorder. De mate van hun kwetsbaarheid hangt direct samen met de manier waarop wij kerk willen zijn.

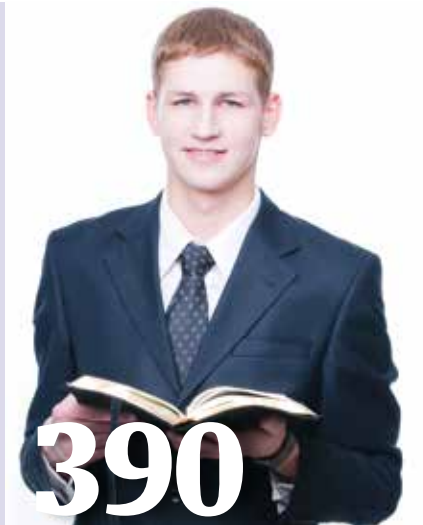

IN DIT NUMMER

'ECHT GERAAKT WORDEN DOOR GODS BOODSCHAP'

Een preek wordt niet alleen gehouden, maar ook gehoord en verwerkt. Drie mensen vertellen over wat ze van een preek verwachten en wat een preek met hen doet. 'Doorgaans voel ik me door een preek aangesproken en bemoedigd, soms ook verrast.'

DE PROACTIEVE PREDIKANT

Een predikant is blij met commentaar op zijn functioneren en zijn preken, want hij wil weten of hij goed bezig is. Coach en mediator Koos Geerds geeft handreikingen om met feedback om te gaan. 'Preek in alle toonaarden en luister naar je luisteraars.'

OUD, MAAR NIET VERLATEN

Peter Hommes schrijft over de zorg voor ouderen. Zelf zit hij als predikant wel eens met luide stem Psalm 23 te zingen naast het bed van een hardhorende, dementerende broeder. Hij noemt dat: samen in Jezus' 'scheepke' zitten. Dat vaart een stuk zekerder.

EN VERDER

394 'GEEN PILAAR OM ACHTER TE SCHUILEN' /// 398 PAULUS ÉN TIMOTEÛS OP DE PREEKSTOEL ///
399 COLUMN ZONDAGSRUST /// 400 BIJBELTAAL OP NAAR HET EINDE /// 402 BOEKBESPREKING
'GIJ GEHEEL ANDERS' /// 406 VARIATIES OP EEN SYNODE OVER DE OVERTUIGING DIE NIET MEER
OVERTUIGT /// 408 UIT DE KERKEN /// 408 MEEDENKEN MET DE REFORMATIE

‘Echt geraakt worden door Gods boodschap’

TEKST: ERIK KONING, NEERLANDICUS EN REDACTEUR VAN *DE REFORMATIE* ///

Er wordt veel nagedacht over de preek. Vanuit het perspectief van de prediker: hoe laat je een preek landen in het leven van de hoorders? Hoe doe je recht aan hun cultuur en omstandigheden en hoe verbind je Gods verhaal met hun levensverhaal? Maar ook vanuit het perspectief van de hoorder: wat doet een preek eigenlijk met je godsbeeld, je persoonlijkheid of hoe je in het leven staat? Wanneer is een preek relevant?

Tijdens een preek gebeurt iets, komt iets tot stand. Prediker en hoorder geven het moment uit handen en dat maakt kwetsbaar. In dit artikel vertellen mensen die elke zondag een of twee preken horen over hun verwachtingen en verlangens, maar ook hun teleurstellingen.

Verwachting Wat verwachten hoorders van een preek? ‘Eigenlijk best wel veel,’ zegt Corry (49). ‘Bijvoorbeeld dat ik door de preek rust en ruimte krijg, een goede focus op wat er echt toe doet gegeven m’n dagelijkse beslommingen en het wereldleed dat zich elke dag aan ons opdringt. Dus bemoediging, troost, liefde, genade, dat ik het niet zelf hoeft te doen/te kunnen.’ Frans (42) beaamt dat en voegt toe: ‘Een goede preek komt telkens

weer uit bij de boodschap van genade, maar wel in aansluiting bij de actualiteit van de hoorders. Afhankelijk van die actualiteit verwacht ik dat een preek me inspireert, bemoedigt, aanscherpt, prikkelt of bijstuurt. Als ik de voorbeelden en toepassingen uit het dagelijks leven herken, begrijp ik de boodschap beter en blijft ze langer hangen.’

Arend (70) legt een ander accent: ‘Belangrijk is voor mij dat de eer van God en het heil in Christus centraal staan. Maar eigenlijk ga ik naar de kerk vol verwachting wat de complete dienst brengen zal, inclusief de liederen, de gebeden enzovoort. De preek is een belangrijk onderdeel daarvan, maar hij staat niet op zichzelf.’ De anderen herkennen dat. Frans: ‘De inrichting van de hele dienst speelt een rol: als we een aantal liede-

ren hebben gezongen met lofprijzing, aanbidding of verootmoediging is mijn hart al veel meer gericht op God, waardoor zijn boodschap beter een weg vindt naar mijn hart.’ Corry denkt daarbij niet alleen aan haarzelf, maar ook aan haar kinderen: ‘In ons gezin met enkel tieners proberen wij juist de breedte van een kerkdienst positief te benoemen en niet alleen te focussen op ervaringen rond een preek. De lofprijzing, de zegen, het samenkomen als gemeente, wat mij betreft kun je de preek hier niet uit losweten.’

Ervaring Voldoen de preken die we ’s zondags horen aan onze verwachtingen? ‘Doorgaans voel ik me aangesproken en bemoedigd,’ zegt Corry, ‘soms ook verrast. Ik vind een preek relevant als

daarin iets gezegd wordt over mijn leven van vandaag en morgen. Als ik er iets in terughoor van de vragen of zorgen die me bezighouden of die ik herken bij anderen, zowel in mijn persoonlijke leven als in de gemeente.'

Arend heeft er moeite mee zijn eigen ervaring voorop te plaatsen: 'Het belangrijkste is toch of ik word aangespoord de eer van God en het heil in Christus (ook van de naaste) in het oog te houden. Ik probeer daarom altijd onbevooroordeeld te luisteren: wat heeft de predikant aan schatten uit de Schrift gehaald? Over het algemeen word ik daardoor aangesproken, zowel in de uitleg als in de relevantie voor het dagelijks leven. Wat me dan het meest aanspreekt is mede afhankelijk van mijn situatie op dat moment. De preek is voor de hele gemeente, dus ik moet niet (altijd) verwachten dat deze precies aansluit op mijn persoonlijke situatie.' Frans heeft daar minder begrip voor: 'Driekwart van de preken die ik hoor spreekt mij niet aan. Ze zijn "uitgekauwd", niet actueel en niet eigentijds. Ze zijn allemaal correct en waar, maar ze missen iets. Dan gaat het bijvoorbeeld over de presentatie: die is essentieel voor het overbrengen van de boodschap. Daarin gaan veel predikanten onvoldoende mee met hun tijd. Maar het gaat ook over de inhoud. Corjan Matsinger citeert in een van zijn boeken een jongere: "In de kerk krijg ik antwoorden op vragen die ik helemaal niet heb." Dat gevoel heb ik ook bij veel preken.'

Eigen rol Hoe luisteren we, stellen we ons open op? Corry, Frans en Arend erkennen dat dat niet altijd het geval is. Arend formuleert het als volgt: 'Ook al probeer ik onbevooroordeeld te luisteren, ik ben natuurlijk kwetsbaar en afhankelijk van wat er in mijn leven gebeurt. Maar ik houd mezelf wel altijd voor dat de Heer mij bij Zich wil houden door zijn Woord.'

De predikant

Hoe kijkt een predikant naar de preek en naar zijn hoorders, wat hoopt hij met een preek te bereiken? 'Om te beginnen dat mensen geboeid luisteren,' zegt Dirk (55), 'en dat ze het gevoel hebben dat het verhaal dat ik vertel raakt aan hun dagelijks leven. Ik wil in mijn preken mensen bij Jezus brengen en hen helpen Hem te volgen. Dat probeer ik te bereiken door hen aan te spreken op cognitief niveau, zodat hun kennis toeneemt, en op gevoelsniveau, zodat ze worden geraakt, bemoedigd of aangespoord. Ook probeer ik het concreet te maken door aanwijzingen te geven voor de praktijk van het leven als christen.'

Gemeenteleden zijn niet altijd even blij met de preken die ze horen. Hoe ga je als predikant om met kritiek, als die al rechtstreeks geuit wordt? Dirk: 'Ik probeer altijd zo veel mogelijk aan te geven dat ik reacties op de preken op prijs stel, en probeer me daarin open en kwetsbaar op te stellen. Ik vind kritiek vragen en krijgen best spannend. Maar meestal zijn de reacties positief en ervaar ik ze als bemoedigend en stimulerend. Het is fijn te merken dat preken impact hebben en dat mensen er iets aan hebben in hun (geloofs)leven.'

Ik zou niet weten of ik er ook mee om zou kunnen gaan als de reacties vaker negatief waren. Een enkele keer blijkt dat mensen het niet eens zijn met de inhoud van een preek of dat ze er iets uit opgepikt te hebben wat er volgens mij helemaal niet in zat.'

Kerkgang en luisteren kunnen soms een plichtmatig karakter krijgen, maar het is wel de manier die de Heer gebruikt.' Corry is daarover nog duidelijker: 'Mijn eigen gemoedstoestand speelt hierin zeker een rol. Als ik moe of verdrietig ben, laat ik wel eens een dienst aan mij voorbijgaan als ik de verwachting heb dat ik weinig troost of liefde te horen krijg.' Ze hebben ook oog voor

hun eigen aandeel in de manier waarop ze naar de persoon en stijl van de predikant kijken. 'Ik vind het lastig om open te staan voor de boodschap als de prediker mij door stijl of voordracht niet aanspreekt,' zegt Corry. 'Ook een te populaire presentatie roept bij mij terughoudendheid op, soms zelfs weerstand; hij staat er wel als verkondiger van Gods

Woord.' Frans vult aan: 'Eigenlijk zijn het twee zaken die bij elkaar komen: ik moet me openstellen, maar op het moment dat de dominee toegankelijk is

en mij met zijn boodschap weet te raken, smelt mijn geslotenheid als sneeuw voor de zon. Voor mij is de presentatie erg belangrijk. Een predikant die niet van papier leest, maar vanuit zijn hart preekt, komt bij mij makkelijk binnen. En

als hij mij weet te confronteren met mijn zwakten, komt de preek dichtbij. Dan word ik echt geraakt door Gods boodschap, of die nu bemoedigt, inspireert of opscherpt. Dan krijg ik bagage mee voor de weken erna.' ///

Om privacyredenen zijn de namen van de geïnterviewden veranderd.

De proactieve predikant

Wie een publieke functie bekleedt, heeft veel bekijks en krijgt dito commentaar; dat commentaar mag ook een predikant dus verwachten. Sterker nog, hij zal dat zelfs verwelkomen, want hij wil weten of hij de goede weg bewandelt. Die voortdurende beoordeling stelt hem in staat zijn werk anders of beter te doen. Hoe kan hij dat weten zonder dat iemand hem op de sterke en zwakke kanten van zijn functioneren wijst?

TEKST: KOOS GEERDS, TRAINER, COACH EN MEDIATOR ///

Het is mij overigens een raadsel wat dit met kwetsbaarheid te maken heeft. Dat hoor en lees je nogal eens de laatste tijd: die of die stelt zich kwetsbaar op. Ik probeer me dan altijd voor te stellen hoe dat gaat. Voor mijn geestesoog doemt dan bijvoorbeeld een geblinddoekte man zonder kogelwerend vest op, die een donker woud betreedt, bevolkt door onzure types. Zeer kwetsbaar! Maar een leraar die zijn leerlingen vraagt of zijn lessen nog een beetje nuttig voor ze zijn, stelt zich toch niet kwetsbaar op? Die doet gewoon zijn werk, namelijk feedback vragen. Zoals de wegenbouwer een kritische beoordeling van de weg door de inspectie

tegemoet kan zien en de ober in het restaurant langs komt om te vragen of alles naar wens is. Allemaal geheel vanzelfsprekend. Dat noem je gezond professioneel functioneren. En dit heeft, nogmaals, niets met 'je kwetsbaar opstellen' te maken. Zelf heb ik voor de ontwikkeling van mijn schrijftalent heel wat meer gehad aan kritiek dan aan lovende woorden. Onverschillig van wie die afkomstig waren.

Anachronisme Het helpt een predikant om zijn preken en de lof en kritiek erop in het perspectief van alle hedendaagse mogelijkheden tot geloofsopvoeding van de gemeente te zien. Moesten de gemeenteleden het voor de opbouw

van hun geloofsleven vroeger vooral van de preek en de catechisatie hebben, in onze tijd en cultuur is er een brede waaier aan informatiemogelijkheden en onderlinge uitwisseling van meningen. Christenen, jong en oud, benutten heel veel middelen om thuis, op school, via boeken, kranten, bladen, films, cursussen en studiegroepen zichzelf en elkaar op te bouwen. De tijd ligt achter ons dat dit bij uitstek of in hoofdzaak door de preken of de catechisaties gebeurde. Het christelijke leven kent tegenwoordig een grenzenloze keur aan informatiebronnen en discussiemogelijkheden. Het is daarom ook een anachronisme om de preek als de informatie- of oplaadbron bij uitstek voor de gemeente te zien.

Doelgroep Een doelgroep is nooit een massieve eenheid waarop je eenvoudig zou kunnen afstemmen. Het gezelschap is altijd gemêleerd. Dat weet iedere politicus, docent en restauranthouder. Dat geldt ook voor de dominee. Wat de één waardeert, vindt een ander maar niks. Het is mij niet zelden overkomen dat ik enthousiast de kerk uit-

kwam na een volgens mij geweldige preek en een broeder of zuster, met wie ik dit wilde delen, mij tot mijn ontsteltenis vertelde helemaal niets met dat verhaal van de predikant te kunnen. Het omgekeerde komt ook voor.

Je doet er als predikant goed aan te beseffen dat elke preek een aanpaste preek is. Net als elke les een aangepaste les is. Je hebt met zo'n diversiteit aan toehoorders te maken, dat het een waanidee is te denken dat alle aanwezigen met jouw preek of les uit de voeten kunnen. Om te beginnen zit iedereen al te luisteren vanuit zijn persoonlijke situatie van dat moment: opgewekt, verdrietig, onrustig, chagrijnig etcetera. Elke toehoorder heeft vervolgens zijn eigen interesses, opleiding en beroepssituatie. Je hebt te maken met vrouwen en mannen, meiden en jongens. Leeftijd speelt een rol, en daarmee levens- en geloofservaring.

Daar komt bij dat er meer auditief ingestelde mensen zijn (die graag luisteren), meer visueel ingestelde mensen (die het vooral van beeld moeten hebben) en meer kinesthetische mensen (de sfeertypes onder ons). Bovendien geeft de ene hoorder de voorkeur aan een exegetiserende preek, de tweede aan een beschouwelijke preek en de derde aan een praktische preek. En er valt vast nog wel meer te verzinnen.

Gebeurtenis Een preek is geen al dan niet uitgeschreven tekst, maar een gebeurtenis. Op het moment dat een preek wordt uitgesproken wordt hij geboren, niet daarvoor. Alle studie en formulering in de studeerkamer tot en met het uitschrijven van de schets of de hele tekst is voorwerk. Pas op het

moment van voordragen is het een preek. Zoals een les pas een les is op het moment dat hij wordt gegeven door de docent. De spreker is kraam- en vroedvrouw tegelijk. Een preek gebeurt.

Dit betekent dus ook dat al tijdens het schrijven van de preek alle aan-

dacht moet uitgaan naar die aspecten van de retorica die je zullen helpen om straks van de tekst een werkelijke preek te maken. Dit heeft te maken met de focus van je preek, de opbouw, de toonzetting, de voorbeelden, het taalgebruik etcetera.

Je ziet en hoort jezelf tijdens het schrijven van de preek als het ware daar voorin de kerkzaal staan. Hoe zal dit straks overkomen? Wie bereik ik hiermee? Wat wil ik dat ze er minimaal uit meenemen?

Bedoeling en betekenis Vervolgens is het met een preek als met elke voordracht: de spreker heeft er zijn bedoeling mee en kan die ook uiten, maar de hoorder geeft er betekenis aan. Net zomin als de hoorder over de bedoeling van de prediker gaat, gaat de prediker over de betekenis die de hoorder aan zijn preek hecht. Dat moet hij aan de luisteraar overlaten.

Daarin zijn sprekers in het goede gezelschap van onder andere componisten,

kunstenaars, schrijvers en dichters. Al deze beroepsbeoefenaars leggen hun passie en *drive* in hun werk. Maar verder reikt hun invloed niet. Michelangelo noch Rembrandt noch Bach heeft ooit kunnen bevroeden wat voor betekenis hun werk zou hebben. Dat moesten ze in hun eigen tijd al overlaten aan hun opdrachtgevers en aan ieder die met zijn werk in aanraking kwam. En ze hadden al helemaal geen vermoeden van de betekenis van hun werk voor ons.

Met een preek is dat precies hetzelfde.

Woorden Zo komen we als vanzelf bij het volgende belangrijke aandachtspunt. De 'kale' woorden die je uitsprekt maken maar een heel klein deel uit van de werkelijke communicatie. Er is veel onderzoek gedaan op dit gebied. En de slotsom luidt: ongeveer zeven procent van de impact van het spreek-

gebeuren bestaat wat de luisteraar betreft uit woorden, zeg maar platte tekst. De rest – 93 procent dus – wordt voor hem uit gemaakt door de houding en de kleding van de spreker, zijn blik, zijn mimiek, zijn gebaren, zijn

intonatie, snelheid van spreken, kortom alles wat te horen, zien en voelen is van zijn persoonlijkheid terwijl hij zijn voordracht houdt.

Anders gezegd: de betekenis die de hoorder kennelijk voor zichzelf oppikt uit wat hij beluistert, dus 'wat hij ermee kan', komt voor ruim negentig procent op het conto van iets anders dan de preek sec, de tekst, te staan. Laat drie verschillende sprekers dezelfde preektekst voordragen, dan krijg je voor het besef van het publiek drie keer een totaal >>>

*'Het is een
anachronisme om de
preek als de informatie-
of oplaadbron bij
uitstek te zien'*

*'Je doet er als predikant
goed aan te beseffen
dat elke preek een
aanpaste preek is'*

verschillende preek! Het optreden van de predikant doet er dus ten zeerste toe. Het hoe is even belangrijk als het wat.

‘Boeie’ Deze kreet kon je nog niet zo lang geleden op gezette tijden uit menige pubermond horen. Het betekende zoiets als: dit raakt mij niet, dit gaat niet over mijn leven, wat moet ik ermee? Al is die uitdrukking naar mijn indruk nu iets minder courant, elke luisteraar in de kerk zit er toch stiekem zo bij. Zelf heb ik nogal eens het gevoel gehad dat de preek en mijn leven twee verschillende werelden waren. Er is dan geen verbinding, de preek verdwijnt ergens in de ruimte.

Dit raakt dus de relevantie van een preek. Als de preek buiten de cultuur, leefwereld of interessesfeer van de hoorder ligt, zal de preek niets kunnen uitrichten. Hij doet er letterlijk niet toe. Hij morrelt nergens aan en hij voegt er niets aan toe. De preek is dan onverschillig – de prediker maakt voor de hoorders nergens een verschil met wat ze al weten, denken, voelen of doen.

Bij gesproken vormen van communicatie, dus ook bij de preek, wordt meer dan 90 procent van de boodschap gevormd door non-verbale signalen. ///

Hij kon zijn preek net zo goed in het Chinees afsteken.

Aanknopingspunten Hoe zou een predikant nu kunnen anticiperen op mogelijke kritiek op zijn preken? Laten we proberen uit het voorgaande een aantal lessen te trekken.

- 1 Preekkunde bestaat uit veel meer dan het voorbereiden van een inhoudelijk weldoordachte tekst. Dit is, zoals gezegd, louter het voorwerk. Het is een absolute voorwaarde om zinnige dingen te berde te kunnen brengen, maar het is als het op preken aankomt lang niet toereikend. De hele persoon en het optreden van de prediker doen ertoe. Kernachtig gezegd: hijzelf vult en vormt zijn boodschap.
- 2 Een zorgvuldige opbouw van de preek is een absolute voorwaarde. Er worden te veel houtje-touwtjepreken te berde gebracht. Voor de predikant zelf

‘Het optreden van

de predikant doet

ertoe. Het hoe is even

belangrijk als het wat’

is de preek dan kennelijk wel een eenheid en heeft hij zijn bedoeling scherp, mag je hopen. De luisteraar ondertussen raakt hopeloos de draad kwijt. Alleen wanneer een preek een duidelijke focus heeft en de luisteraar tijdens de voordracht wordt geholpen om zijn aandacht erbij te houden, zal de overdracht lukken. Dan wordt het een brug met de juiste spankracht.

- 3 Van groot belang is hoe de predikant zichzelf ziet als prediker. Sta je daar als boodschapper, als leraar, als medeleerling? Vind je het belangrijk de hoorders deelgenoot te maken van je eigen verwerking en leerproces of vind je dat je die erbuiten moet houden? Leg je vooral accent op het leerstellige, op het ethische of het pastorale? Wat voor prediker behoort je, volgens jouzelf, te zijn? Wat is wat dit betreft jouw basisovertuiging

en -houding? Die zul je namelijk uitstralen. En die hebben effect op je gehoor!

- 4 Omdat je niet weet hoe mensen in de kerk zitten, is het van belang om je er op z'n minst een voorstelling van te maken hoe divers hun situatie kan zijn (inleving). Vervolgens is het nuttig om te bedenken dat preken een vorm van pastoraat is, evenals catechiseren en het afleggen van huisbezoeken. Als dat zo is, kun je elk gesprek met je catechisanten, je kerkenraad, je gemeenteleden gebruiken om hem of haar te vragen naar de preken. Je zou ook kunnen besluiten om, afhankelijk van het aantal adressen, periodiek elk adres te bezoeken, onder andere om door te spreken over de preekbehoefte. Preventief werken dus. Ook bij voorkeur steeds wis-

- selende preekvoorbereidingsgroepjes zijn een effectief voorbehoedmiddel.
- 5 Een breed georiënteerd mens is een interessant mens. Boeiende predikanten zijn mensen met een levendige interesse in alle aspecten van de cultuur, de samenleving en de individuele mens. Ze zijn ware wereldburgers en steken hun voelsprietten naar alle kanten uit. Ze zijn onbeperkt in hun belangstelling en steken graag hun licht op bij anderen. Ze zijn *open-minded* en hun oordeel is genuanceerd. Niet het uniforme trekt hen, maar de verscheidenheid. Ze hebben gevoel voor humor en kunnen relativeren. Ze geloven in voortschrijdend inzicht en ruilen hun mening graag in voor een betere. Juist door die instelling bezitten ze paradoxaal genoeg een duidelijke persoonlijkheid en durven ze hun zienswijze op tafel te leggen. Ze zijn het tegendeel van grijze muizen.
- 6 Ook de beste predikant heeft zijn grenzen. Hoe meer je je ontwikkelt, des te meer je daar tegenaan loopt. Wees daar maar eerlijk en duidelijk over. Dat geeft over en weer lucht. Het voorkomt valse verwachtingen. De meeste mensen zijn niet briljant en dit geldt ook voor predikanten.
- 7 Tegelijk betekent dit dat je bereid bent je te verdiepen in onderwerpen die van nature niet zozeer je belangstelling genieten. De gemeente van Christus leeft midden in de wereld en je bent er voor haar. De preek is bedoeld om haar verder te helpen. Daarom is niet jouw al dan niet theologische belangstelling het uitgangspunt, maar die van haar.

Jezus zelf haalde zijn beelden uit de directe omgeving van de mensen met wie Hij sprak. En Paulus schrijft dat hij voor ieder wel iets heeft betekend. Kortom,

blijf dicht bij je publiek en verplaats je in hun leefwereld. Preek vandaaruit! Het kan enorm helpen volgens een leesrooster te werken en dit vooraf met de gemeente te delen. In de PKN fungeren dit soort leesroosters al heel lang. Het gebruik daarvan voorkomt eenzijdigheid en dwingt je als vanzelf je horizon te verleggen en ook geregeld over die Bijbelse geschriften en aspecten te preken waar je uit jezelf niet gauw aandacht aan zou besteden.

Je laat je meenemen in de brede stroom van Gods openbaring, zoals Hij die in een geweldige diversiteit aan boeken heeft gegeven. God zelf heeft door die grote verscheidenheid aan geschiedenissen, invalshoeken, genres en stijlen al de ideale voorwaarde geschapen om werkelijk voor al je toehoorders 'iets te kunnen zijn', om met Paulus te spreken. Wij hebben geen Koran, maar een verzameling van 66 boeken die gedurende

een heel aantal eeuwen zijn ontstaan, in zeer onderscheiden culturele omgevingen. Deze geschriften etaleren met elkaar Gods wijsheid en bedoeling. Geloofsgenoten met verrassend uiteenlopende literaire gaven hebben

hierin hun aandeel gehad. Samen met al die heiligen zullen wij de hoogte, breedte, diepte en rijkdom van onze Heer leren verstaan.

'De meeste mensen zijn niet briljant en dit geldt ook voor predikanten'

Medewerkers van Jezus

Jezus is de architect en de aannemer van de kerk in aanbouw. Hij geeft ons de eervolle positie van medewerkers. Preken is daar een bijzonder mooi aspect van. Gemeenteleden en buitenstaanders als gids rondleiden en de weg wijzen bij het licht van Gods Woord is een waar voorrecht. Over het evangelie raak je niet uitgepraat. Preek daarom in alle toonaarden en luister naar je luisteraars. Dan zul je velen tot zegen kunnen zijn. ///

Werk in uitvoering

Iedere predikant mag van zijn kerkenraad goede zorg verwachten rond de persoonlijke ontwikkeling. Daarom zijn er in de 'materiële regelingen' voor predikanten afspraken opgenomen waar de predikant recht op heeft. Zo krijgt hij jaarlijks een vergoeding voor verdere bijscholing en ontwikkeling. Die mogen gericht zijn op het op peil houden van kennis, maar ook op het ontwikkelen van vaardigheden en de inzetbaarheid in het ambt.

Daarnaast heeft een predikant er recht op om eens per vier jaar een supervisietraject te volgen. Hierin worden onder begeleiding van een externe professional de verwachtingen van de predikant zelf gelegd naast die van de kerkenraad en van door de predikant opgegeven feedbackgevers. Zo krijgt de predikant de gelegenheid om voor zichzelf transparant te maken op welke manier hij hierop inspeelt en wat hij ervan meeneemt in een persoonlijk ontwikkelingsplan. Via de website van het Steunpunt Kerkenwerk zijn verschillende coaches te vinden die predikanten kunnen begeleiden rond uiteenlopende vragen.

‘Geen pilaar om achter te schuilen’

De kwetsbaarheid van de hoorder die zich toevertrouwt aan de preek

TEKST: CISKA STARK, DOCENT LITURGIE EN PREEKKUNDE AAN DE PROTESTANTSE THEOLOGISCHE UNIVERSITEIT /// VINCENT VAN GOGH, DE ZAAIER (1888)

Zondagmorgen. Een gastvoorganger preekt over hoe Jezus de jongen uit Naïn geneest en teruggeeft aan zijn moeder. De predikant is een goede verteller. Met gevoel voor verbeelding schetst hij de wanhoop en het verdriet van de vrouw als zij haar zoon, haar enige, op een morgen dood op zijn kamer vindt.

Als hij al vertellend verdergaat en toewerkt naar de dag van de begrafenis, houden de kerkgangers de adem in. Niet zozeer omdat men niet weet dat het verhaal uiteindelijk goed zal aflopen; dat is bij de

meesten wel bekend en het is ook zojuist nog voorgelezen. In deze gemeente kent men echter ook een andere afloop en die bevindt zich in hun midden. Het is het echtpaar dat juist vandaag, voor het eerst na de begrafenis van hun zeven-

tienjarige zoon, na lange tijd weer in de kerk is. Schichtige blikken schieten af en toe richting de plaats waar zij zitten. Hoe voelen zij zich hieronder? Terwijl de preek voortgaat, bidt een vrouw in de bank achter hen stilletjes dat de preek

als bemoediging mag uitwerken. Maar iedereen voelt dat het pijnlijk is en hoe meer de dominee uitweidt over de dood van de jongen en het verdriet van de moeder, hoe ongemakkelijker het voor velen voelt.

Later in de week gaat een attente ouderling even bij het echtpaar langs. 'Ik zag dat jullie weer in de kerk waren. Het verhaal kwam dichtbij zeker.' De man knikt. 'Eigenlijk wilden we weglopen,' zegt hij. 'Maar ja, dat doe je niet. Er zit geen uitknop op de dominee. En er is ook geen pilaar om achter te schuilen'.

Schuilen Zo'n voorbeeld laat zien hoe kwetsbaar een kerkganger kan zijn, zeker in bijzondere situaties van rouw en andere existentiële ervaringen. Woorden die gewoonlijk aan je voorbijgaan, komen dan met hun volle lading binnen. Even in de slaapstand gaan lukt niet meer. Leven en dood worden vanaf de kansel en in de liederen zomaar benoemd alsof het de gewoonste dingen van de wereld zijn. Daar is de kerkdienst ook voor bedoeld, zou je kunnen zeggen. In de kerk, voor Gods aangezicht, komt immers heel het leven aan bod in het licht van het evangelie. Dan mag een mens best geraakt worden, boos zijn of huilen, want in de gemeente van Christus kunnen toch de diepste dingen des levens gedeeld worden? Bovendien beseffen we wel dat het niet alleen de predikant is die spreekt, maar dat we zojuist gebeden hebben of God zelf zijn Woord tot ons wil richten. Wie zich dus wil verschuilen, kan beter thuisblijven.

Wonder Toch leidt de prediking wel eens tot ongemakkelijke situaties. Mensen luisteren vooral met de oren van de

buren, zo weet de dominee. Mensen luisteren ook selectief en filteren ongewenste informatie simpelweg uit, weet de psycholoog. Bovendien, als het klimaat in de gemeente niet veilig is, zullen mensen hun diepste drijfveren en dus hun geloof echt niet ter discussie stellen, leert ons de socioloog. Ten slotte vormt de

'Als woorden je diep

raken, kun je niet

meer even in de

slaapstand gaan'

persoon van de voorganger een belangrijke toets: als de dominee niet deugt en om welke reden dan ook niet geheel geloofwaardig is, dan zal men zich sowieso niet aan hem en zijn boodschap toevertrouwen, weten we uit de communicatieweten-

schap en de aloude retorica.

Zo bezien is het eigenlijk een wonder wanneer mensen zich aan de prediking toevertrouwen en oprecht bidden: 'Kom Geest van God, maak onze harten open, dat Christus bij ons woning vindt' (uit het nieuwe Liedboek, gezang 333). Gezegd is dan de kerkganger die na afloop van de dienst midden in zijn of haar kwetsbaarheid zich opnieuw in Gods kracht geplaast weet.

Precies vanwege deze hoge verwachtingen ten aanzien van de preek wordt er wekelijks gepreekt en blijft in de protestantse traditie het geloof in de preek als meer dan een gewoon communicatiemiddel overeind. Juist in de preek wordt een mens immers het heil

aangezegd en wordt hij boven zichzelf uitgetild in het licht van Gods oordeel en ontferming. Via het communicatief zo kwetsbare proces van een prediker en een hoorder mag een mens in Schriftuitleg en toepassing het Woord van God zelf ontmoeten.

Ademruimte De vorm van de prediking als monoloog staat onder druk in een samenleving die vooral gewend is aan snelle interactie. Van buitenaf bezien is de preek dat inderdaad: een monoloog, maar van binnenuit zoekt de prediker de dialoog en is de hoorder tijdens de preek ook zelf steeds met de prediker en met zichzelf in gesprek. Dat is op zich een veilige vorm, want je hoeft als hoorder niet te reageren; niemand die je een microfoon onder de neus duwt en vraagt wat je ervan vindt en niemand die ziet dat je soms innerlijk allang afgehaakt bent. Je mag zelf bepalen hoever de prediker nadert en hoever het woord bij je binnenkomt.

Niet voor niets is er in de kerk altijd een open ruimte tussen de preekstoel en de hoorders. Die ruimte vormt precies het veilige niemandsland waar noch de prediker, noch de hoorder toegang toe heeft en waar ieder zich aan de eigen zijde en aan de eigen rol dient te houden. Die ruimte symboliseert zo de noodzakelijke vrije ruimte tussen hoorder en prediker waar beiden uitgenodigd worden om iets van zichzelf te geven en te ontvangen.

De inrichting van de ruimte beïnvloedt het verstaansproces: comfortabele stoe-

len maken luisteren gemakkelijk tot lounen en plaatsen de hoorders automatisch in een consumptieve houding, terwijl een ongemakkelijke rugleuning de gedachtenstroom reduceert

tot het verlangen naar een snelle afloop. Ook de afstand tot de preekstoel telt mee als het gaat om de juiste verhoudingen. Een preekstoel met te veel afstand en hoogteverschil tot de hoorders schept wel veiligheid naar twee kanten toe, maar die veiligheid en afstand kunnen >>>

'In de preek wordt een mens

boven zichzelf uitgetild

in het licht van Gods

oordeel en ontferming'

Een goede prediker laat zich niet totaal verlammen door de verscheidenheid aan mensen en meningen binnen de gemeente /// Foto: beeldbank PKN.

het karakter krijgen van afstandelijkheid, terwijl de dominee die heen en weer loopt vlak voor de hoorders of met de lessenaar op je lip staat soms fysiek weer te dichtbij kan komen en daarmee jou als hoorder ademruimte en bewegingsvrijheid ontnemt. In plaats van een pilaar zoekt menig kerkganger dan maar een brede rug om achter te schuilen. Juist ook prediking bevindt zich dus in het spanningsveld tussen (te) ver en (te) nabij. De hoorder van vandaag gaat vol verwachting naar de kerk en hoopt ten diepste op een nieuw perspectief en vernieuwd geloof. Hij wil dus ook verleid worden tot participatie. Dat gaat echter niet zonder voldoende vrijheid om uiteindelijk zelf te mogen kiezen voor afwijzing of aanvaarding van de voorganger en van de boodschap die gebracht wordt. Wie besluit dat de preek 'van vandaag weer niks' was, zal daarmee meestal niet het gevoel hebben het door de Geest geleide Woord van God te diskwalificeren maar slechts het feilbare woord van de prediker. Hoorders moeten door de prediker dus allereerst worden verleid om te luisteren, vervolgens geïnteresseerd worden om te blijven luisteren en ten slotte gemotiveerd worden om zelf betekenis te geven aan het Woord voor hun eigen leven.¹

Wederkerigheid In de homiletiek (preekkunde) is uiteraard veel studie verricht naar de communicatie tussen voorganger en hoorders. Vooral vanuit de transactieanalyse heeft men gezien

hoezeer de rollen van de prediker en de hoorder elkaar over en weer aanvullen en versterken. Ik gebruik het woord 'rollen' niet omdat de kerkdienst een

*'Gezegend is de
kerkganger die zich na
afloop van de dienst
opnieuw in Gods kracht
geplaatst weet'*

toneelstuk is, maar omdat de houding en het gedrag van de prediker een corresponderende houding en gedrag van de hoorder oproepen en andersom. En prediker en hoorder versterken elkaar in de rollen die ze bij elkaar oproepen.

In de theorievorming zijn altijd drie rollen onderscheiden: de rol van de ouder die gezag heeft, het beter weet en richting geeft; de rol van het kind dat zich afhankelijk weet, dat soms rebels is maar ook op zoek is naar stabiliteit en veiligheid; en de rol van de volwassene die leeft met verantwoordelijkheidsbesef in de onzekerheid van het bestaan en daarin eigen wegen zoekt. Bij de meeste mensen overheerst één van die drie rollen in de communicatie met anderen. Die betreffende rol neem je als het ware vanzelf aan; degene met wie je communiceert en je eigen reactie daarop roepen die rol in je op. Spreekt een ander als een gezagvolle ouder, dan voel je je ongemerkt weer kind. Bijbehorende basisgevoelens zullen een rol gaan

spelen. In de communicatie met iemand die zich afhankelijk opstelt, begeef je je als hoorder sneller in de ouderrol. Ook prediker en hoorder verhouden zich zo tot elkaar, zij roepen min of meer voorspelbare reacties bij elkaar op. De psychologie van de hoorder speelt een rol in de communicatie, evenals verwachtingen ten aanzien van de prediking en de prediker. Bij wie zich wat onzeker en afhankelijk voelt in de wereld en in het leven, zal een sterke, sturende prediker het goed doen en veel kunnen betekenen. Zo'n hoorder verlangt van de preek vooral een duidelijke richting, antwoorden en toepassing. Hij is blij met een heldere boodschap voor het dagelijks leven. Iemand die zeer zelfstandig in het leven staat en gewend is om zelf na te denken en zich niets te laten voorschrijven, zal gebaat zijn bij prediking waarin de prediker ook iets van zichzelf zal laten zien, met de hoorder in gesprek gaat en hem vooral uitdaagt om zelf na te denken en zelf betekenis te geven aan het Woord.²

Schepping Waar het hier vooral om gaat is dat prediking weliswaar de vorm heeft van een monoloog, maar toch geen eenrichtingsverkeer is. Prediking creëert een communicatief veld waarin de prediker en de hoorders zich langs allerlei lijnen tot elkaar verhouden. Een

goede prediker beseft dit en kan hier ook productief mee omgaan, door te anticiperen op verschillende luisterhoudingen en verwachtingen. Ook al kent de prediker de hoorders niet persoonlijk, een prediker brengt wel de verschillende stemmen tezamen. Hij benoemt ze en heeft juist een taak in het verwoorden van gemarginaliseerde en kwetsbare stemmen. Zo'n prediker houdt zich niet al te zeer bezig met zijn eigen kwetsbaarheid. Hij schiet niet in de verdediging wanneer iemand aangeeft teleurgesteld of gekwetst te zijn. Een goede prediker laat zich evenmin totaal verlammen door de verscheidenheid aan mensen en meningen binnen de gemeente. Hij weet namelijk dat het er weliswaar om gaat om zoveel

mogelijk bij de leefwereld van de hoorders aan te sluiten, ook qua diversiteit van leefwerelden en voorbeelden, maar dat het daar niet bij blijft. Het gaat er niet om dat de hoorder slechts herkenning vindt dat de prediker benoemt wat hij of zij ervaart, maar doordat in het be-

'Een preek schept zelf een nieuwe hoorder en gemeenschap van hoorders'

noemen ervan een nieuwe werkelijkheid geschetst en geschapen wordt vanuit Bijbels perspectief. Een preek sluit niet alleen netjes aan bij de hoorders, maar schept ook zelf een nieuwe hoorder en gemeenschap van hoorders. Dat daarin iets van

Gods Geest oplicht, is belofte en genade en zal niet altijd gebeuren. Soms zullen onze eigen belemmeringen te groot zijn om te kunnen horen of spreken. Soms zal de verborgenheid van Gods weg en

wil wellicht een rol spelen. Predikers en hoorders weten dat zelf ook wel en houden daar rekening mee. Het beseft van hun beider kwetsbaarheid wordt als het goed is verwoord in de gebeden voor en in de dienst.

Maar juist daarin wordt iets van het vleesgeworden Woord van God in de wereld zichtbaar. Want niet met overmacht en geweld, maar in de kracht van de Geest schept het Woord een nieuwe werkelijkheid die de mens uitnodigt tot een misschien nog wat aarzelend gebed, een persoonlijk belijden of wellicht een stralende lofzang. ///

1 Variant op de drie fasen van Theo Pleizier uit *Religious Involvement in Hearing Sermons* (Delft, 2010).

2 Zie hierover ook www.hannekeschaap.nl en H.K. Heyen, *Lebensbejahend Predigen*

ADVERTENTIES

TEN DIEPSTE

“... prettig om mijn verhaal eens te doen!”

Samen nadenken over verwachtingen en gevoelens, over kwetsbaarheid en balans, over vragen die in de pastorie op u afkomen.

HANNIE POOT-LOUWERSE
theoloog, docent, coach
praktijk voor intervisie en persoonlijke begeleiding bij levensvragen

www.tendiepste.nl
info@tendiepste.nl

TRANSPARANT

supervisie
coaching
VIB-coaching
training
loopbaanbegeleiding
communicatie

Una Corda 28
2925 BX Krimpen a/d IJssel
Tel/fax: 0180-590203
info@transparantsupervisie.nl
www.transparantsupervisie.nl

Paulus én Timoteüs op de preekstoel

TEKST: LOUREN BLIJDORP, PREDIKANT IN OPLEIDING TE HARDENBERG-BAALDER ///

Toen ik welkom werd geheten in de gemeente van Hardenberg-Baalder, waar ik inmiddels ruim een jaar als prio (predikant in opleiding) werk, zongen de jongeren mij toe op de wijs van het liedje 'Laura' van Jan Smit. De tekst van hun zelfgemaakte lied luidde: 'Ja dat is Louren, een prio-dominee, wat het is ik heb geen idee, maar hij leert het van Verbree.' Dat laatste is raak getypeerd: een prio leert het vak van predikant in de praktijk van iemand met ervaring.

Sinds februari 2013 zijn er in de GKv vier afgestudeerde theologen aan het werk (geweest) als prio. Dat is een enigszins misleidende titel voor wat in feite juniorpredikanten zijn. Zij kiezen er bewust voor om na hun studie niet direct predikant in volle rechten te worden, maar om eerst ervaring op te doen in het predikantswerk, bijvoorbeeld naast een ervaren seniorpredikant. Veel mensen weten niet wat prio's zijn en doen. In dit artikel hoop ik dat duidelijk te maken.

Predikant in opleiding is een nieuw initiatief om afgestudeerde predikanten praktijkervaring te laten opdoen en (vacante) gemeenten op tijdelijke basis ondersteuning te bieden. Steunpunt Kerkenwerk biedt meer informatie. Zie www.steunpuntkerkenwerk.nl onder kerkelijk personeelsbeleid/predikanten/predikant-in-opleiding. Via die link is een 'Richtlijn voor de predikant in opleiding' te downloaden.

Koudwatervrees Voor de generatie studenten die tegenwoordig in Kampen de predikantsmaster voltooit, is het niet vanzelfsprekend om onmiddellijk door te stromen richting de kerken om daar als predikant aan de slag te gaan. Sommigen ervaren een drempel. Dat kan zijn vanwege de verwachte hoge werkdruk, het risico dat het niet goed gaat

in de eerste gemeente of omdat de overgang van een zorgeloos studentenleven naar een solitair bestaan in de pastorie als erg groot wordt ervaren. Misschien is het allemaal koudwatervrees, maar zo kijken afgestudeerde theologen er soms wel tegenaan.

Zelf heb ik tegen het eind van mijn studie als stagiair in de Westerkerk in

Louren Blijdorp: 'Ik heb gemerkt hoe prettig het is om samen te werken met een ervaren collega.' ///

Amersfoort bij ds. Atze Buursema gemerkt hoe prettig het is om samen te werken met een ervaren collega. Vandaar dat ik na mijn studie op zoek ben gegaan naar een constructie waarin ik in de kerk aan het werk kon naast een gelouterde predikant en zo belandde ik als prio in Hardenberg-Baalder naast ds. Adrian Verbree.

Het doel van deze prio-constructie is dat het gewicht en de verantwoordelijkheid voor het leiding geven aan de gemeente niet direct alleen en volledig op de schouders van een pas afgestudeerde theoloog komen te liggen. Daarnaast biedt het hem de gelegenheid om zich zelfstandig te ontwikkelen in het predikantswerk, maar wel met een klankbord om op terug te vallen.

Winnaars Dit concept kent alleen maar winnaars. Voor de predikant in opleiding is de drempel lager geworden om als predikant aan de slag te gaan; hij kan op een ontspannen manier groeien richting het predikantschap. Ik spreek geregeld dominees die zeggen: 'Had ik maar op die manier mogen beginnen.' Voor de seniorpredikant is de samenwerking met een jonge collega verfrissend. De junior kan van de senior leren, de senior kan zich aan de junior scherpen. De gemeente is natuurlijk helemaal spekkoper: die krijgt zowel Paulus als Timoteüs op de preekstoel. Het prio-traject duurt in principe drie jaar, een periode waarin je genoeg ervaring kunt opdoen om weloverwogen de laatste stap richting het ambt van predikant te zetten. Maar het is natuurlijk ook mogelijk dat de prio of de gemeente tot de conclusie komt dat het beter is om die laatste stap naar het ambt niet te zetten. Het enige onderscheid tussen een predikant en een prio is op dit moment dat een prio de sacramenten niet bedient. Verder kan een prio alle taken in de gemeente vervullen. Vooralsnog lijkt deze prio-functie in een behoefte te voorzien, zowel aan de kant van de kerken als aan de kant van de afgestudeerden. ///

Zondagsrust

TEKST: GERBRAM HECK, PREDIKANT TE MIJDRECHT ///

Tijdens de gemeenteraadsverkiezingen en de daaropvolgende collegeonderhandelingen was het weer heel actueel, in ieder geval in Mijdrecht: de discussie over de zondagsrust. Mogen de winkels open op zondag of lukt het om ze gesloten te houden? Meteen werden alle kerken gemobiliseerd om de barricaden te beklimmen.

Achter deze discussie ligt de vraag: hoe stel je je als kerk op in de samenleving? Het verzet tegen winkelen op zondag is een defensieve manier van aanwezig-zijn. Je verdedigt het christelijke cultuurgoed. Daar zijn ongetwijfeld mooie argumenten bij te bedenken. Bijvoorbeeld dat het zo belangrijk is om een dag stil te staan. Dat de 24-uurseconomie niet goed voor ons is. Maar hoe mooi en goed de argumenten ook zijn, het blijft een opgeheven vinger, een dwingende eis die je aan anderen oplegt. Het idee komt niet uit de mensen zelf voort en zal daardoor ook nooit bevrijdend voelen, maar zal juist alle vooroordelen tegen de kerk en christenen verder onderstrepen. Als Veenhartkerk hebben we ervoor gekozen om niet met de lokale acties tegen winkelen op zondag mee te doen. Dit is niet de manier waarop wij in de samenleving aanwezig willen zijn. We vinden het veel spannender om ons af te vragen hoe we als kerk op een positieve manier aanwezig kunnen zijn. Wat betekent het vierde gebod vandaag? Is het werkelijk de bedoeling dat we

ons, vaak met z'n tweeën, zes dagen lang te pletter werken, als we maar één dag lang de winkels dicht houden? Onze woorden en acties maken waarschijnlijk veel meer indruk als we zelf werkelijk een tegencultuur vormen van rust en ruimte in een overwerkte en gestreste samenleving. Zouden we niet beter eerst tegen onszelf kunnen zeggen: het vierde gebod betekent dat een christelijke werkweek maximaal dertig uur duurt. Wat blijft er dan een tijd en energie over, voor God, voor mensen om ons heen, voor mooie dingen, om echt te leven! Dan kun je laten zien dat christen-zijn werkelijk verschil maakt. En dan heb je direct een spannend gesprek met jezelf en met elkaar, in plaats van een opgeheven vinger naar anderen. Een kerk die de zondagsrust wil opleggen aan de samenleving leeft in het verleden, toen de kerk een instituut was dat de cultuur domineerde. Vandaag is de kerk als minderheid in de samenleving geroepen om vanuit het evangelie een tegencultuur te zijn. Dat vraagt erom dat we onszelf en onze rol in de samenleving opnieuw uitvinden. Dat is spannend, maar het biedt ook de mogelijkheid om veel positiever en opbouwender aanwezig te zijn en daarmee ook veel meer van het evangelie te laten zien.

Op naar het einde

TEKST: PIETER SCHELLING, EMERITUSPREDIKANT VAN DE GEREFORMEERDE KERK TE 'S-HERTOGENBOSCH ///

'WERKELIJK HET IS GOED VOOR JULLIE DAT IK GA, WANT ALS IK NIET GA ZAL DE PLEITBEZORGER NIET BIJ JULLIE KOMEN, MAAR ALS IK WEG BEN, ZAL IK HEM JULLIE ZENDEN.'

Johannes 16:7

... DE GEEST WAS ER NOG NIET, WANT JEZUS WAS NOG NIET TOT GODS MAJESTEIT VERHEVEN.

Johannes 7:39b

Pinksteren was de start van 'de laatste dagen', zoals de Bijbel onze tijd noemt. Anders gezegd: die dag klonk de bel voor de laatste ronde van de geschiedenis.

Prachtig. Maar het duurt allemaal wel erg lang. En vooral: er is ook zo weinig lijn te ontdekken in wat er gebeurt. Ontwikkeling? Maar waar gaat het dan heen? Is er wel een plan? Er is iedere dag alleen maar verwarring, lijkt het.

Net zo verwarrend als de weg van de Meester was, leek het. Toen zijn leerlingen het gevoel hadden dat het naar een ontknoping ging, kondigde Hij zijn vertrek aan. Hij ging naar de Vader, zei Hij. Ze waren er verdrietig van. Maar Hij zei dat dat niet moest, want het was goed voor hen dat Hij ging. Anders kon de pleitbezorger, de Geest van de Vader en de Zoon, niet komen.

Toen Hij dat zei, dat de Geest op zijn hemelvaart wachtte, moet het Johannes toch wel geraakt hebben. Jaren later, als hij zijn verhaal schrijft en eraan terugdenkt, maakt hij er een opmerking over. Ooit – het was op de grote slotdag van het Loofhuttenfeest, bij de waterprocessie – had de Meester beloofd dat Hij zou zorgen voor stromen water uit het hart van ieder die bij

Hem kwam drinken. Daarmee bedoelde Hij de geweldige krachten van de Geest, schrijft Johannes dan. Maar de Geest was er nog niet, want de Meester was nog niet terug in de heerlijkheid van de Vader.

Vader, Zoon, Geest... Wij hebben wel eens moeite met het leerstuk van de Drie-eenheid – een ontoegankelijk boek, dat de overgave van ons geloof op de proef stelt. Maar wat laten de drie in zulke woorden en overwegingen toch prachtig zien hoe het werkt. Hoe Zij werken. De grote momenten van het evangelie – Kerst, Goede Vrijdag, Pasen, Hemelvaart – ze zijn een prachtige weg van overleg en planning geweest. En dan komt Pinksteren, met de explosie van de Geest, die de apostelen als getuigen de wereld in zendt. Hij bouwt een kerk van land tot land en leidt haar door strijd en aanvechting heen. En Hij maakt de wereld, die wilde en verwarde wereld, rijp voor de laatste dag van oordeel en verlossing. Dat is de ontwikkeling, dat is het plan. Heus!

En dat is er dus gaande na de bel voor de laatste ronde. Op naar het einde! Geduldig, volhardend, vertrouwend, en niet versagen (Liedboek 209). Met de Vader en de Zoon, in de kracht van de Geest!

De Geest maakt de wereld rijp voor de laatste dag van oordeel en verlossing

‘Gij geheel anders’

Over de positie van geestelijken in het recht

TEKST: JAN WESTERT, REDACTEUR VAN *DE REFORMATIE* ///

Hoe zit het met de rechtspositie van predikanten en andere geestelijke functionarissen? Mr. Pieter Pel heeft er in zijn arbeidzaam leven als advocaat menigmaal het hoofd over gebroken. Vorig jaar is hij op de positie van geestelijken in het recht gepromoveerd. Dat is allereerst een persoonlijke felicitatie waard, maar hij bewijst met zijn dissertatie kerkgenootschappen ook een grote dienst.

In mijn kast staat het boekje *Rechtspositie van de predikant* waaraan ik samen met Pel in 1991 voor het GMV heb gewerkt. Zijn bijdrage aan die bundel omvat 27 pagina's. Sindsdien heeft Pel zich veel beziggehouden met de rechtspositie van geestelijke functionarissen en met het eigen rechtsdomein van kerken binnen de Nederlandse rechtsorde. Zijn dissertatie telt maar liefst 713 pagina's. Die omvang alleen al toont aan dat er rond de rechtspositie van de geestelijken en het recht van kerken veel te verkennen valt, en Pel is bij uitstek een kenner op dat gebied. De dissertatie zal ongetwijfeld als handboek voor kerkgenootschappen en religieuze gemeenschappen gaan fungeren. Op een overzichtelijke manier heeft Pel zijn kennis op dit complexe kerkrechtelijk terrein voor anderen toegankelijk gemaakt. Dat is niet alleen heel waardevol, maar ook een geweldige prestatie.

Vasthoudend Pel is een zelfstandig denker. Met grote vasthoudendheid verdedigt hij de bijzondere rechtspositie van geestelijke functionarissen in het licht van het eigen recht van kerken in

de Nederlandse rechtsorde. De bepaling in art. 2:2 van het Burgerlijk Wetboek ('Kerkgenootschappen worden geregeerd door hun eigen statuut, voor zover dit niet in strijd is met de wet') is voor Pel een kerkrechtelijke geloofsbelijdenis.

Pel wijst daarbij op de apostel Paulus die in 1 Korintiërs 6 gemeentelieden aanspoorde om 'het recht' primair in eigen kring te zoeken. Omwille van de eigenstandige positie van de kerk blijft Pel graag ver uit de

buurt van het Nederlandse arbeidsrecht en andere statelijke wet- en regelgeving, die het eigen recht van de kerk in de rechtsorde zouden kunnen uithollen. Die vaste overtuiging kenmerkt Pel. Tegelijk maakt hij het kerkgenootschappen daarmee niet eenvoudiger. Hij dwingt hen de rechtspositie van predikanten vanuit die eigenheid uitermate zorgvuldig te formuleren. Een emeritaatsvoorziening heet bij hem dus emeritaatsvoorziening, en niet pensioen; het woord 'pensioen' hoort bij het statelijk recht en in Pels opvatting is dat niet aan de

orde binnen het kerkelijk domein. Pel kiest dus voor de benadering 'gij geheel anders'.

Met zijn principiële opstelling stelt hij hoge eisen aan kerkgenootschappen en hun ambtsleer. Zij moeten werk maken

Pel zorgt voor scherpte in het debat over de rechtspositie van geestelijke functionarissen'

van de eigen interne rechtspraak; interne procedures moeten in orde zijn. De manier waarop de rechtspositionele regelingen worden vormgegeven vergt veel aandacht. Wie vanuit de invalshoek

van personeels- en sociaal beleid let op de positie van de predikant zal geneigd zijn minder nadruk te leggen op de eigenheid van het kerkelijke rechtsdomein. Om met een van Pels promotoren te spreken, prof. mr. W. Zondag, zelf op weg om predikant te worden: 'De jas van het arbeidsrecht past prima over de toga van de voorganger.'¹ De vrees voor de het statelijke arbeidsrecht mag wat mij betreft wel een onsje minder.

Beschermers van zwakken Waar het gaat om zaken van geloofsleer deel ik

Pels overtuiging dat het 'statelijk recht' zich daar verre van moet houden. Bij uitstek is dat het eigen domein van de kerk. Ik heb er op zichzelf echter geen moeite mee om het Nederlandse arbeidsrecht van toepassing te verklaren op de rechtspositie van de dominee. Naar maatschappelijk gebruik zouden

zij dan onder een eigen cao kunnen vallen. Ook op het terrein van emeritaat en pensioen was dan een andere insteek denkbaar geweest. In het

geval van een arbeidsrechtelijk geschil of een regeling op het gebied van ziekte en arbeidsongeschiktheid kan worden aangesloten bij het geldende recht in de Nederlandse samenleving.

Pels benadering van 'gij geheel anders' maakt mijns inziens de vertaling in rechtspositieregelingen soms erg ingewikkeld. Kerkgenootschappen zijn vaak niet zo bekend met regelingen rond het arbeidsrecht. Het vraagt veel van kerken om dit soort regelgeving te ontwikkelen. Anders dan Pel ben ik sinds 1991 aanzienlijk pragmatischer geworden. Ik heb in de afgelopen jaren te vaak geschillen en erbarmelijke sociale posities meegemaakt, waardoor de wens om het reguliere (arbeids)recht op de rechtspositie van kerkelijke functionarissen van toepassing te verklaren sterk is toegenomen. Het pleidooi voor het eigen domein van kerkgenootschappen mag geen vrijbrief zijn voor een mindere en afhankelijke rechtspositie van kerkelijke functionarissen. Helaas is dat te vaak wel het geval.

Sociale rechtvaardigheid Over de noodzaak van een gezond en naar maatschappelijk gebruik ontwikkeld kerkelijk personeels- en sociaal beleid verschillen Pel en ik niet van opvatting. Pel voert

een pleidooi voor sociale rechtvaardigheid. Hij behandelt in die context de regelingen binnen de verschillende kerkgenootschappen. Zo schrijft hij over de Commissie van Beroep in Predikantszaken mijns inziens terecht dat die regeling op verschillende punten een

'Het is zeer Bijbels om goed zorg te dragen voor geestelijke functionarissen'

kritische doordenking behoeft en voor verbetering vatbaar is. De kerk regeert in eigen kring. In zijn proefschrift bouwt hij dat beginsel zorgvuldig op vanuit de

lijn van het kerkelijk recht. Dat stelt eisen aan de sociale regelingen in kerken, dat vergt goed doorwrochte en zorgvuldige interne geschillenregelingen. Ik waardeer het dat Pel op dat punt zorgt voor scherpte in het debat over de rechtspositie van geestelijke functionarissen. Binnen onze kerken is er de afgelopen decennia veel goeds ontwikkeld, maar dat vergt zoals gezegd ook veel inspanning, bijvoorbeeld op het terrein van emeritaats- en pensioenvoorzieningen. Kleine kerkgenootschappen zijn tamelijk kwetsbaar als zij alles in eigen kring willen oplossen. Met een meer ontspannen houding naar het reguliere arbeidsrecht zou hier winst te boeken zijn.

Waardevol naslagwerk Maar dit alles neemt niet weg dat ik met buitengewoon veel interesse kennis heb genomen van deze dissertatie, die zoals gezegd ongetwijfeld zijn weg zal vinden als naslagwerk. De voetangels en klemmen komen op een zeer systematische manier aan de orde. In het eerste deel van de studie behandelt Pel de algemene positie van kerkgenootschappen en religieuze gemeenschappen in het recht, in het tweede deel van zijn studie wordt de positie van de geestelijke functionarissen uitgewerkt. Elk hoofdstuk wordt

afgesloten met overzichtelijke samenvattende conclusies. De uitgave is op deze wijze buitengewoon toegankelijk.

Met dit handboek heeft Pieter Pel kerkgenootschappen daarom een enorme dienst bewezen. Het boek is een zegen voor juristen, theologen, kerkenraden, mediators en beoefenaren van de interne kerkelijke rechtspraak, die hiermee het wiel niet elke keer opnieuw hoeven uit te vinden. De studie is tegelijk ook een aansporing voor kerkgenootschappen om hun aversie tegen dit soort regelgeving te overwinnen. Het is immers zeer Bijbels om goed zorg te dragen voor geestelijke functionarissen. Bovendien moet je goede regels over de rechtstoestand van de dominee in goede tijden maken, zodat ze een richtsnoer kunnen zijn in zware tijden. De wet op de kerkgenootschappen van 1853 nodigt kerken uit de interne regels 'in eigen boezem' te regelen. We leven inmiddels ruim 150 jaar later. Het proefschrift van Pel maakt duidelijk dat er veel voortgang is geboekt, maar het bevat ook de opdracht om te blijven ontwikkelen. ///

N.a.v. P.T. Pel, *Geestelijken in het recht*. 's-Gravengage (Boom Juridische Uitgevers), 2013. 713 pagina's, € 97,50, als e-book € 64,99.

1 Prof. W.A. Zondag, *Predikant tussen baan en ambt* (Heerenveen, 2007, p. 49)

Oud, maar niet verlaten

TEKST: PETER HOMMES, PREDIKANT TE LEERDAM EN REDACTEUR VAN *DE REFORMATIE* ///

In de woonkamer staat de radio aan. Een mannenkoor zingt over 't scheepke onder Jezus' hoede, met de kruisvlag hoog in top, neemt als arke der verlossing allen die in nood zijn op. Drie bewoners luisteren aandachtig en hummen soms mee. Twee anderen liggen te slapen in hun stoel, een met open mond. Een vrouw schuift aan tafel haar lege kopje heen en weer. Een man in een rolstoel roept af en toe iets onverstaanbaars.

Bij mij in de buurt staat een woon- en zorgcentrum dat werk maakt van zijn protestants-christelijke identiteit. Aan het eind van de week is er altijd een weeksluiting onder leiding van een dominee of geestelijk verzorger, op christelijke feestdagen is er een kerkdienst. Daarnaast wordt er elke werkdag via de radio een korte dagopening verzorgd. De bewoners komen uit uiteenlopende kerken, maar die verschillen doen er nu niet meer toe. Je bent blij als je verzorgd wordt door een gelovig iemand en er regelmatig woorden van hoop klinken. Ik vind het dan ook leuk om af en toe de weeksluiting te verzorgen.

Geen tijd voor extra's Maar ik krijg altijd een dubbel gevoel als ik er ben. Aan de ene kant gebeurt er van alles in het tehuis. Als je binnenkomt, loop je zo door naar de centrale ruimte waar je koffie en een broodje kunt krijgen. Alleen al de optimistische naam 'Boulevard' herinnert aan genieten op een terrasje met een onbezorgd vakantiegevoel. Verder zit er in het tehuis een kinderdagverblijf. Elke week komen een paar bewoners van een gesloten afdeling hier op bezoek. De interactie tussen de jonge kinderen en dementerende

ouderen is ontroerend: niet opgelegd, vrij van schroom en vooroordelen. Vlak naast het kinderdagverblijf zit een grote keuken, waar ook de maaltijden worden bereid die via Tafeltje Dekje worden rondgebracht. Maar er is ook een andere kant. Die van bezuinigingen in de zorg, waardoor verzorgend en verplegend personeel door moet werken, haast moet maken. Er is weinig tijd meer voor extra's. En dat vreet aan je, als je hart hebt voor ouderen. Je wilt graag meer doen, meer aandacht geven, maar de momenten waarop dat lukt zijn spaarzaam. Gelukkig zijn er vrijwilligers die met de bewoners een praatje maken, gaan wandelen of koffie drinken. Maar toch. En wat mij telkens het meest raakt, is de onmiskenbare aftakeling van oude mensen. Ik kan Prediker 12 zo aanwijzen als ik er rondloop: het trillen van de geaderde handen, het voortschuifelen achter een rollator, de bakjes met kunstgebitten op de wastafels, mensen die achter dikke brillenglazen hun ogen tot spleetjes knijpen om iets te kunnen zien, anderen die niets meer horen als je iets zegt. 'Gedenk daarom je schepper in de dagen van je jeugd –

voordat de slechte dagen komen en de jaren naderen waarvan je zegt: In deze jaren vind ik weinig vreugde meer.'

Loslaten Ik kan me niet voorstellen hoe het moet zijn om in zo'n tehuis te moeten wonen. Uiteraard zijn er ouderen die weinig zorg nodig hebben en lang zelfstandig kunnen blijven wonen. Maar dat is een wereld van verschil met de ouderen die veel zorg nodig hebben, of die op een gesloten afdeling zitten. Die dus afhankelijk zijn. Ik kan me niet indenken hoe dat moet zijn. Wat ik zie, is dat deze ouderen moeten loslaten. Eigenlijk is hun leven

'Eigenlijk is hun leven een aaneenschakeling van verlieservaringen geworden'

een aaneenschakeling van verlieservaringen geworden. De zin van het bestaan wordt normaal gesproken bepaald door relaties van liefde en trouw, het verrichten van arbeid, de vrijheid om zelf je leven vorm te

geven (in het licht van Gods bevrijding) en een reële toekomstverwachting. Op al deze punten moeten ze verliezen incasseren. Relaties van liefde en trouw zijn er nog wel, maar ze worden steeds afhankelijker van de ander. Ze hebben nog gezellig contact met andere bewoners, zijn blij met het bezoek van hun

kinderen en kleinkinderen, misschien ook van gemeenteleden of een predikant. Maar meer dan ooit in hun leven zijn ze afhankelijk en is het niet meer gelijkwaardig, zoals vroeger.

Verder spelen ze geen rol meer in het arbeidsproces en is de vrijheid om zelf hun leven in te richten ingeperkt door de lichamelijke (on)mogelijkheden.

Dan blijft de toekomstverwachting over – in ieder geval voor christelijke ouderen nog een anker voor de ziel. Als ik met ouderen praat over vroeger, dan vinden ze het heerlijk om terug te gaan naar de tijd dat ze nog volop in de maatschappij stonden, met hun geliefden om hen heen, druk met de opvoeding van de kinderen, betrokken bij het kerkelijk leven. Totdat de herinnering voorbij is en het heden zich weer aandient.

De zegen van de ouderdom Zoals we zagen heeft de Bijbel aandacht voor de achteruitgang van het leven, maar ouderdom wordt ook positief beschreven. Ouderdom is een zegen van God voor wie met Hem heeft geleefd. Zo mocht

David na een leven vol geloof, worstelingen, hoogte- en dieptepunten sterven in 'gezegende ouderdom'. Prachtig als je zo naar je hoge leeftijd kunt kijken.

Ouderdom wordt ook geassocieerd met

*'Ouderdom is een
zegen van God
voor wie met Hem
heeft geleefd'*

wijsheid. 'De ouderdom is een prachtige kroon, je vindt hem op de weg van de rechtvaardigheid.' Ouderen, mannen en vrouwen, hebben daarom ook nog volop een taak in de gemeente. Oudere mannen moeten sober, waardig en

bezonnen zijn, gezond in het geloof, de liefde en de volharding (Titus 2); oudere vrouwen moeten goede raad geven aan jonge vrouwen.

Kortom: een oude man of vrouw die geleefd heeft met de Heer, verdient alle respect en mag de door God gegeven wijsheid overdragen aan jongere generaties.

Het probleem is dat we tegenwoordig minder in familieverbanden leven dan in de tijd van de Bijbel en dat ouderdom een minder geaccepteerde plek heeft in de maatschappij. De zorg voor ouderen wordt vooral gezien als een kostenpost, ouderen lijken na hun werkzame leeftijd geen duidelijke rol meer

Je wilt graag meer doen, meer aandacht geven, maar de momenten waarop dat lukt zijn spaarzaam ///

te kunnen vervullen in onze maatschappij. Veel mensen die met pensioen gaan ervaren de tijd erna niet direct als een zegen, maar als een zoektocht naar een nieuwe identiteit.

De Heer is mijn herder Toen ik nog theologie studeerde, spraken we als studenten soms over het bezoeken van ouderen. We konden ons niet voorstellen dat we met Psalm 23 op zak verbinding zouden kunnen maken met dementerende, hulpbehoevende of zieke mensen. Inmiddels heb ik heel wat bijgeleerd. Nu zit ik met weinig schroom naast het bed van een dementerende broeder Psalm 23 te zingen (luid, anders hoort hij het niet), omdat dit bekende woorden zijn. De Heer is mijn herder – ergens in dat diepe dal van de alzheimer blijft dat verankerd. Steeds meer realiseer ik me hoe belangrijk het is om onze ouderen te respecteren en ook de kinderen van hulpbehoevende ouderen bij te staan in de zorg voor hun ouders. Het vijfde gebod is voor veel christenen niet in hun eentje op te brengen. Als gemeenteleden hebben we de opdracht om te zien naar die broeders en zusters 'voor wie toch wel wordt gezorgd' in een tehuis, om hen te bemoedigen namens de herder. Bovendien gaat er een sterk signaal van uit als christenen zich bekommeren om ouderen in tehuizen, welke levensovertuiging zij ook hebben. Juist in het huidige zorgklimaat in Nederland liggen hier kansen in het betonen van zorg en barmhartigheid. Al is het maar een half uurtje, zo kun je mensen de liefde van Christus laten ervaren. Want samen in Jezus' scheepke zitten, dat vaart een stuk zekerder. Juist als je oud bent. ///

Over de overtuiging die niet meer overtuigt

TEKST: WIM VAN DER SCHEE, PREDIKANT TE AMSTERDAM-ZUID-WEST EN NAMENS DE PS VAN HOLLAND-NOORD AFGEVAARDIGD NAAR DE SYNODE VAN EDE ///

Wat gebeurt er wanneer een synode begint te beseffen dat zij op een bepaald onderwerp geen overtuigend verhaal meer heeft, maar dat om wat voor reden dan ook niet wil toegeven? Op het moment dat ik dit schrijf, is de einduitslag daarvan nog niet duidelijk, op het moment dat u dit leest waarschijnlijk wel. Laat ik daar eens een keer gebruik van maken, en nu al wat van mijn eigen waarnemingen delen, in de hoop dat als u ze leest duidelijk is dat ik me vergist heb.

Uiteraard gaat het hierbij om het roemruchte thema van man, vrouw en ambt. Deputaten m/v in de kerk hebben in hun rapport onder meer geconstateerd dat de opvatting dat de ambten voor vrouwen gesloten moeten blijven niet meer overtuigt. Ondanks zijn verschil van mening met de andere deputaten heeft br. D.A.C. Slump dit in de vergadering nog eens extra onderstreept met een opmerking, dat het legitiem verklaren van de opvatting dat vrouwelijke ambtsdragers zijn toegestaan de opvatting dat vrouwelijke ambtsdragers niet zijn toegestaan van haar betekenis ontdoet. De brede opvatting eet de smalle opvatting als het ware op. Dat kan alleen maar zo zijn als de 'smalle' opvatting geen overtuigingskracht meer heeft. En het antwoord op de vraag of de ambten al dan niet zijn weggelegd voor vrouwen, heeft jarenlang als sjibbolet voor vrijzinnigheid of orthodoxie gegolden. Toegeven dat die overtuiging niet meer overtuigt, is dus behoorlijk griezelijk.

Vechten, bevroren, vluchten Geen wonder dat veel reacties uit de vergade-

ring zich eenvoudig laten rubriceren in de normale reacties op angst: vechten, 'bevroren' en vluchten. De verantwoording van br. Slump in het rapport is een mooi voorbeeld van vechten. Het kan best zijn dat het huidige verhaal niet overtuigt, maar we moeten het wel volhouden en van meer argumenten voorzien. Uiteraard heeft hij medestanders in de vergadering. 'Bevroren' kan ook. Er is een aantal afgevaardigden dat bepleit over dit onderwerp maar helemaal geen uitspraken te doen. Het gaat fout, dus we doen vooral niets. We blijven in ons hoekje zitten tot de storm over is. Het komt goed uit dat het rapport van deputaten m/v in de kerk genoeg aanleiding geeft om te zeggen dat 'ons dat niet overtuigt'. Dan moet de hete aardappel maar terug naar de kerken, en zien we over drie jaar of nog langer wel weer verder.

Maar vooral vluchten is een veel voorkomende reactie. We zijn eerst een complete 'heisessie' gevlucht in een discus-

sie over hermeneutiek. Inmiddels is de meest voorkomende vorm van vluchtgedrag die van: we moeten eerst maar eens de hele ambtsleer opnieuw doordenken en dan bepalen wat voor rol vrouwen daarin kunnen spelen. Ook hierbij komt het goed uit dat het rapport van deputaten m/v genoeg aanleiding geeft om te zeggen dat 'ons dat niet overtuigt': de opdracht om onderscheid te maken tussen het ambt van diaken en dat van ouderling en predikant is niet één op één gevolgd, en er zijn ook nog wel andere opmerkingen over het ambt waar we het niet mee eens zijn. Dat een algemenere discussie over 'de ambten' binnenleidt in een oecumenisch mijnenveld en nog veel complexer is dan wat we nu aan discussie over m/v en ambt hebben liggen, is niet duidelijk of dringt niet door. Het speelt in ieder geval tot nu toe geen rol van betekenis.

Rationalisaties Wat mij vooral opvalt is dat al deze reacties niet rationeel zijn,

'Veel reacties uit de vergadering laten

zich eenvoudig

rubriceren als normale

reacties op angst'

Synode-documentaire vraagstuk m/v in de kerk

Synodevoorzitter Voorberg: 'Uiteindelijk is het alleen maar God die kan laten zien hoe dit vandaag vorm moet krijgen en hoe Hij het bedoeld heeft. Het onderwerp man/vrouw is inderdaad wel het lastigste dossier wat op de synodetafel ligt.'

Deze woorden spreekt Paul Voorberg in een documentaire over het vraagstuk m/v dat te zien is op de website www.synode.gkv.nl. De documentaire, die ongeveer een half uur duurt, wordt geïntroduceerd met de woorden: 'Wat maakt dit vraagstuk nu zo moeilijk? De synode voelt zich voor een dilemma gesteld. Er zijn zoveel meningen om rekening mee te houden. In een speciale documentaire komen verschillende mensen aan het woord over dit onderwerp. Zo is er een groep vrouwen die de synode een brief stuurde met de vraag de ambten open te stellen. Tegelijk is er een groep van 1540 appellanten die de synode juist vroeg het tegenovergestelde te doen. Hoe gaat de synode hiermee om? Zou het hen lukken een besluit te nemen?' In de documentaire komen naast synodevoorzitter

Voorberg onder anderen deputaten Hans Schaeffer (foto) en Dick Slump aan het woord, evenals Elly Urban, woordvoerder voor vrouwen in het ambt en inmiddels predikant in de PKN en Rob Visser, woordvoerder van de appellanten.

maar hoogstens rationalisaties vormen van wat om de een of andere reden niet toegegeven mag worden: de overtuiging dat 'het niet mag' overtuigt niet meer. Maar dat mag niet hardop gezegd worden. Deputaten die het wel direct gezegd hebben, worden door veel mensen niet meer merkbaar serieus genomen. Dat

br. Slump het in feite ook gezegd heeft, wordt niet of nauwelijks onderkend. Dat zou de werkelijke angst direct op tafel leggen. En dat mag zeker niet. Dit soort onderhuidse sentimenten sturen tot nu toe de discussie ter synode vrijwel volledig. Na de algemene bespreking over hermeneutiek, die vooral het

effect had dat het deputatenrapport bij voorbaat afgeserveerd werd, volgde een eerste confrontatie met deputaten. Zij wilden zich verantwoorden tegenover hun lastgever, de synode, maar die wilde vooral antwoord op een eindeloze reeks kritische vragen. Van twee kanten een kansloze missie.

Vervolgens kwam er een nieuwe inzet, waarbij niet alleen deputaten alle vragen beantwoordden, maar ook van de synodeleden gevraagd werd zich uit te spreken. Dat is in de loop van een zaterdag en een dinsdag inderdaad gebeurd. Maar wat afgesproken was dat er vervolgens zou gebeuren, is niet gebeurd: dat er een inhoudelijke discussie zou worden georganiseerd tussen de afgevaardigden onderling, waarin naar elkaar geluisterd zou worden en het mogelijk zou kunnen zijn dat mensen overtuigd werden door een ander. Maar in de praktijk was dat iets wat kennelijk ten koste van alles vermeden moest worden.

Inmiddels is de synode overgegaan tot besluitvorming op basis van weinig meer dan al aanwezig sentimenten en overtuigingen. Wat daar uitkomt, valt op dit moment op geen enkele manier te voorspellen. Wie weet is alles tenslotte toch nog op redelijke pootjes terecht gekomen. Zo niet, dan weten levende kerken daar wel een weg in te vinden.

ADVERTENTIE

Uw doel is toch dat uw boodschap helder, duidelijk en, met passie overkomt en begrepen wordt?

Train u zelf om in 2 dagen een goede spreker te worden!!

Ook voor predikanten en andere kerkelijk werkers

Sprekend...
Presenteren

Informatie en aanmelden: www.sprekendpresenteren.nl

op locaties in heel Nederland | Piet van Meurs, trainer/coach

Een website als www.preekpunten.nl is een goed initiatief

Coach en mediator Koos Geerds schrijft in zijn artikel *De proactieve predikant* dat een predikant commentaar op zijn preken en op zijn functioneren zou moeten verwelkomen. Wat het ND introduceerde in zijn 1 aprilgrap (zie de intro preekpunten.nl, pag. 386), is dus zo gek nog niet. Of toch wel? We zijn benieuwd naar wat u daarvan vindt! Reageer op bovenstaande stelling via Facebook, mail of Twitter. Zie het colofon voor de adresgegevens.

De Reformatie van 27 juni a.s. gaat over: Hoe spreek je, gezien de tijd waarin wij leven, op een goede manier over Gods oordeel? Het laatste nummer dat u voor de zomerstop mag verwachten verschijnt D.V. op 11 juli. Dat is een extra dik zomernummer, gewijd aan het onderwerp: 'Eens komt de grote zomer', over de relatie van Gods nieuwe wereld tot ons huidige leven.

Ga voor proefnummers en abonnementen naar www.dereformatie.nl.

UIT DE KERKEN

Jubileum:

Bilthoven 4 juni zeventig jaar predikant: ds. M.J. Arntzen (1912).

Beroepen:

Te Zwolle-Zuid: S. de Jong te Assen-Kloosterveen;
te Eemdijk en te Amersfoort-Emiclaer: kandidaat L.R.J. Kramer te Amersfoort.

ADVERTENTIE

Donatus verzekert vertrouwd

Donatus verzekert kerkgebouwen en wat daar bij hoort, zoals catechese-lokalen, doopvonten, kanselbijbels en orgels. Donatus is een betrokken specialist. Klein genoeg om u persoonlijk van dienst te zijn. Groot genoeg om uw verzekeringsbelangen aan toe te vertrouwen. Samen met u zorgen we ervoor dat wat waardevol is, behouden blijft voor onze kinderen en hun kinderen en hun kinderen...

Donatus

Dé kerken- en monumentenverzekeraar

www.donatus.nl tel. 073 - 5221700